

biologisk
dynamisk
forening

årsmelding 2018

Oscarsgt. 10
0352 Oslo

**biologisk
dynamisk
forening**

www.biodynamisk.no

STYRETS ARBEID

Styret i Biologisk-dynamisk Forening har i arbeidsåret 2018 bestått av: Elizabeth Wirsching, (leder), Odd Jarle Stener Olsen (nestleder), Kurt Oppdøl (styremedlem), Finn Dale Iversen (styremedlem), Mathias Lehrmann (styremedlem), Christian Høie (varamedlem), Kristin Swärd (varamedlem).

Styret har hatt 5 styremøter i løpet av året, og behandlet 45 saker.

Virksomhetens art

Biologisk-dynamisk Forening ble grunnlagt i 1950 og har siden da hatt som formål å arbeide for å utvikle og styrke biodynamisk landbruk i Norge. Foreningen er en demokratisk oppbygd landsdekkende organisasjon, der årsmøtet er øverste organ. Foreningen har kontor i Oscarsgt. 10 i Oslo.

De viktigste aktiviteter i foreningens regi er veiledning og rådgivning, formidling og utdanning, utgivelse av magasinet HERBA, samt deltagelse i markeder og arrangering av kurs og seminar.

Biologisk-dynamisk Forening eier varemerket Demeter i Norge, og Debio forestår sertifisering og godkjenning av Demeter-produksjon på basis av en samarbeidsavtale mellom Biologisk-dynamisk Forening og Debio.

Biologisk-dynamisk Forening arbeider for å gjøre varemerket Demeter og Demeter-kvalitet kjent i Norge. Et av tiltakene har vært å etablere et Demeterforbund etter dansk mønster, Demeter Norge. Foreningen håper det vil føre til entusiasme og matglede, bygd på biodynamiske prinsipper om produksjon av matvarer og tilberedning.

Biologisk-dynamisk Forening finansierer sin drift gjennom medlemskontingent, organisasjonsstøtte fra Landbruks- og matdepartementet, prosjektstøtte fra Landbruksdirektoratet, samt tilskudd fra ulike private fond og stiftelser.

Medlemsstatus

Foreningen hadde 613 medlemmer ved årets begynnelse og 638 medlemmer ved årets utgang.

Tilskudd og prosjekter

Biologisk-dynamisk Forening drives med prosjektmidler, medlemskontingent og organisasjonsstøtte fra staten. I 2018 har heldigvis organisasjonssøtten blitt forlenget og vi har fått støtte fra Landbruksdirektoratet for prosjektet "Økt kunnskap om biodynamiske landbruksvarer" og støtte fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Videre samarbeider vi også

med Økologisk Norge om prosjektet Åpen økologisk gård hvor vi også har fått midler fra Landbruksdirektoratet.

Foreningens økonomi

Foreningen går med et overskudd på kr 105 602 i 2018. Sett på bakgrunn av underskudd på kr 438 632 i 2017, må vi si oss fornøyde med det.

Foreningen fikk organisasjonsstøtte fra Landbruks- og matdepartementet på kr 152 000, videre fikk vi støtte fra LDIR, Fylkesmannen og Eckbos legat på til sammen kr 625 000.

De største utgiftspostene var utgivelsen av Herba kr 159 607 og lønn til administrasjonen på kr 572 384.

Demeterarbeid, veiledning og gårdssamtaler

Sentralt i styrets arbeid har vært: Demetersaken, HERBA, foreningens økonomi og administrasjon og drift. Styret har også vært engasjert i utviklingen av nye kurs og fagtiltak, samt i oppfølgingen av veiledningstjenesten og gårdssamtalene.

Odd Jarle Stener Olsen og Finn Dale Iversen har vært foreningens veiledere.

Eric Brinkhof har vært engasjert av foreningen som utvikler av gårdssamtaler i henhold til avtale.

HERBA

HERBA var i 2018 en del av administrasjonens oppgaver. Dag Blakkisrud fikk funksjonen som bladets redaktør og Kaarina Borud ble redaksjonssekretær. I 2018 HERBA utkommet med 3 numre. Siste nummer var en spesialutgave med fokus på jord: "Bondens gull – Kjærlighet til jorda" med bidrag fra engasjerte personligheter i vår samtid. Bondens gull bygde på "Bondens Guld" som Eivind Eckbo utga i 1949.

Regelverksutvalget for Demeter (RVUD)

Demeterforvaltningen har fått nytt navn i 2018: Regelverksutvalget for Demeter.

Regelverksutvalget for Demeter har i 2018 bestått av Lene Stangnes (leder), Pierre Sachot, Nathaniel Mead og Carl Erik Östlund. Regelverksutvalget for Demeter har utført et viktig arbeid i år,

Ny avtale mellom foreningen og kontrollorganet Debio ble signert 27.april 2018 i kontorene til Debio på Bjørkelangen. Kerstin Pålsson underviste revisorene som har ansvar for de biodynamiske gårdene i mai 2018.

Ett medlem av RVUD samt et styremedlem og en ansatt deltok på det internasjonale Demetermøtet, Demeter International Members Assembly i Sveits 2018.

HERBAline

Foreningens digitale formidlingsplattform HERBAline kom ut med 6 nyhetsbrev i løpet av 2018 som tok opp aktuelle tema, formidlet kurs og tilbud, samt omtaler og annet stoff til abonnentene.

Formidling på sosiale medier

Biologisk-dynamisk Forening har hatt stor aktivitet på sosiale medier. Det er nå godt over fire tusen følgere på Facebook og alle aktiviteter har blitt omtalt og fått likes og kommentarer.

Det viser at biodynamisk arbeid og tenkning er aktuelt og at særlig unge mennesker reagerer

på slik informasjon på internett. På instagram (@biodynamiskforeningnorge) har vi nå 729 følgere.

Det er viktig å være tilstede på sosiale media, det er der vi kan nå ut til nytt publikum i dag.

Økt kunnskap om biodynamiske landbruksprodukter

Dette prosjektet er foreningens paraplyprosjekt og inneholder mange faglige og andre tiltak landet over. Formålet med prosjektet "Økt kunnskap om biodynamiske landbruksvarer" er å bidra til økt kunnskap om biodynamiske produkter og kjennskap til biodynamisk kvalitet og metode.

I år har vi sett spesielt på økning av markedstilgangen for produsentene. Vi arrangerte i mai et stort nettverksmøte på Gartneriet - Bygdø Kongsgård hvor aktuelle aktører som produsenter, foredlere, restauranter og importører ble invitert. Arrangementet skapte en møteplass for nettverksbygging hvor flere med samme utfordringer og ønsker fikk møte hverandre for å samtale om marked, salg og distribusjon og komme med innspill til gode løsninger. Møtet ansees som vellykket og hadde over 50 deltakere.

Vi har laget en digital nettverkskatalog med de biodynamiske produsentene på vår hjemmeside www.biodynamisk.no med en ny, oppdatert design.

Vi har arrangert to fagdager med fokus på kretsløpsjordbruk og produktutvikling og produktforståelse på to gårder i Trøndelagsregionen: Skjølberg Søndre og Fannremsgården.

Arbeidsmiljø og ansatte

Biologisk-dynamisk Forening har hatt 3 ansatte i 2018.

Dag Blakkisrud, daglig leder/redaktør.

Elizabeth Wirsching, medlemsregister og kontering.

Kaarina Borud, prosjektleder for Åpen økologisk gård og markedsprosjekt, redaksjonssekretær HERBA.

Foreningen preges av et godt arbeidsmiljø, og det har ikke vært målbart sykefravær i 2018.

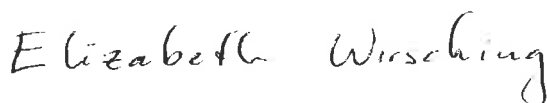
Likestilling

Biologisk-dynamisk Forening tilstreber likestilling. Det er en mann og to kvinner blant de ansatte, og i styret er det fem menn og to kvinner.

Miljø

Driften av Biologisk-dynamisk Forening forurenses ikke det ytre miljø, og foreningens drift legger opp til innkjøp av miljøvennlige produkter, og mest mulig miljøvennlige reiser der det er mulig.

Oslo 8.3.2019

.....
Elizabeth Wirsching, styrets leder

Fundamentet

Biologisk-dynamisk Forening er en del av et internasjonalt nettverk av tilsvarende foreninger i mange land. Sammen står vi i et kontinuerlig arbeid for å utvikle en biodynamisk visjon som beskriver hva vi vil og hva vi står for. Biodynamisk landbruk bygger på Rudolf Steiners antroposofi, og spesielt på åtte foredrag fra 1924, det såkalte *Landbrukskurset*.

Landbrukskurset gir inspirasjon til hvordan et framtidig landbruk kan utformes, for å styrke helse og trivsel for planter, dyr og mennesker, og for å unngå miljø- og klimakatastrofer. I årene etter 1924 har det vært et kontinuerlig arbeid med forskning og forsøksvirksomhet og etablering av nye gårder i nær sagt alle land i verden. Dette har resultert i et solid praktisk og teoretisk fundament for biodynamisk landbruks utvikling globalt.

Visjon 2017-2020

Det overordnede målet for Biologisk-dynamisk Forening er å skape forutsetninger for at mennesker, dyr og planter kan trives og utvikle seg, og legge til rette for en fortsatt evolusjon for husdyr og kulturplanter.

Biologisk-dynamisk Forening vil søke innovative sosiale og teknologiske løsninger på de utfordringene vi ser, og arbeide for å utvikle en ny forståelse for ernæring og matkvalitet. Vi vil skape nettverk der bondens og gårdens liv og fremtid står i sentrum for produktutvikling og markedsføring.

Biologisk-dynamisk Forening vil arbeide for at varemerket Demeter blir kjent som en garantist for produkter av høy næringsmessig og miljømessig kvalitet. En forbruker som kjøper Demeter-produkter skal vite at det betyr å støtte et landbruk som fører til varig fruktbarhet og levende matjord, og **som** fremmer miljøet i videste forstand.

Biologisk-dynamisk Forening står for at både bonden og forbrukeren gjennom et bevisst samarbeid om jordbruket kan nå fram til en spirituell forståelse av menneske og miljø. Dermed kan enhver som ønsker det, bidra til miljø og utvikling i videste forstand.

Veiledning og utvikling

2018 har igjen vært et aktivt år for veiledningstjenesten. Veiledere har vært Odd Jarle Stener Olsen og Finn Dale Iversen. Det har vært kontakt med 5 ulike gårder i løpet av året, fra Rendalen til Bergen, og de vil følges opp i tiden som kommer.

De biodynamiske preparatene

I år ble preparatdagen til Preparatdagene, og gikk over to dager på Solborg Landsby helgen 15. og 16. september.

Eric Brinkhof inviterte Vincent Masson fra Frankrike til å holde kurs. Vincent Masson lager og administrerer preparatlagning til 3000 gårder i Frankrike og Europa.

I alt 20 personer deltok på kurset. Deltakerne fikk detaljert og grundig informasjon om preparatlagning og Masson kunne ikke få understreket nok viktigheten med å gjøre dette arbeidet svært grundig. Jo mer grundig man gjør hvert enkelt steg i preparatlagningen, jo bedre blir resultatet. Dette er svært viktig for kvaliteten på preparatene.

For de som ikke lager egne preparater er de biodynamiske preparater til salgs gjennom foreningen. Det er basert på en idealistisk arbeide fra Loes og Eric Brinkhof, som dermed yter foreningen en stor tjeneste, både i kraft av produkter av høy kvalitet, og ved at inntekten går tilbake til foreningens arbeid.

Utdanning, rekruttering og ungdom

BINGN APPRENTICESHIP PROGRAM

I november 2018 avsluttet 8 studenter sin utdanning med en høytidelig presentasjon og diplomoverrekkelse på Solborg Camphill/Jevnaker. I de to øvrige klasser er det 16 studenter. 7 av disse gjør sin avslutning november/desember 2019 i Finland . BINGN fortsatte samarbeidet med Sogn Jord- og hagebruksskole og Skillebyholm Trädgårdsutbildning. Samarbeidet med BDF i Danmark og Finland ble forsterket i 2018. BINGN fikk støtte av stiftelser i Danmark, Sverige og Norge samt en betydelig støtte fra Software AG i Tyskland for årene 2018-2019 og 2020.

Debio

I år har samarbeidet med Debio fått ny giv. Styreleder i BdF, Elizabeth Wirsching, og daglig leder i Debio, Ole Petter Bernhus, har skrevet under på ny avtale med Debio angående sertifiseringen av Demeter-gårder, på Bjørkelangen den 23.april. I avtalen står det nå at Biologisk-dynamisk Forening har ansvar for opplæring av revisorer. Dette arbeidet ble satt i gang allerede i mai, med tidligere leder av Demeterforvaltningen (i dag Regelverksutvalget for Demeter), Kerstin Pålsson. Kurset ble holdt på Gjestestuen på Bygdøy og tre revisorer fikk opplæring, og to var med for egeninteresse. Senere ble to revisorer til med som Demeter-revisorer. Landet vårt er langstrakt og Debio ser dette som nødvendig for å dekke alle gårdene.

Strategi for økologisk landbruk

Året 2018 ble litt spesielt på flere måter. For første gangen ble BdF tatt helt inn i varmen og invitert til å være med å bidra til stortingsmeldingen om økologisk landbruk. Dag Blakkisrud fikk komme til Landbruksdepartementet to ganger og legge frem foreningens hjertesaker: Praktisk og reell forskning på biodynamisk landbruk, kretsløpsmodellen som den eneste bærekraftige måten å drive landbruk på, og omsorgen for mikrolivet i jorda som en forutsetning for sunne driftsforhold og god helse for planter, dyr og mennesker. Noen av punktene ble med i stortingsmeldingen, og det blir spennende å se hva som kan bli fulgt opp i praksis.

Særlig forskning kan bli et viktig tema framover. Til nå har det bare blitt gjort landbruksforskning i helt tradisjonell forstand. Hvor mange kilo pr. enhet, blir det større eller mindre avlinger hvis man gjør sånn eller slik? Disse problemstillingene er konvensjonelle av natur og resultatene forteller derfor lite eller ingenting om den biodynamiske metodens egenskaper. Nye problemstillinger må formuleres: hvordan utvikler mikrolivet seg, hvordan bindes klimagasser, hvordan bidrar landbruket til kvaliteten på fellesgoder som luft og vann. Her er det mye å ta av. Det er liten tvil om at verden er klar for biodynamisk landbruk. Spørsmålet er om vi klarer å løfte metoden frem, eller om vi skal fortsette å være en liten intern gruppe.

Nettsiden og sosiale medier

Siden "Gårder" har i år fått en oppdatert versjon. Et av tiltakene i "Økt kunnskap" var å lage en digital nettverkskatalog og i den forbindelse oppgraderte vi denne siden for å gi gårdene en mer visuell attraktiv utseende. Siden har nå et mer moderne preg og er mer tilgjengelig for kunder og interesserte.

Biologisk-dynamisk Forenings nettside har fått oppdatert en del ting på siden i 2018, blant annet en søkefunksjon oppe i høyre hjørne slik at man lettere kan finne dokumenter på siden, logo er satt inn nederst på siden, kontaktinfo er oppdatert, Personvernerklæring er satt inn.

Vi har inntrykk av at nettsiden brukes, både av medlemmer og av andre interesserte. Nettsiden ble stort sett oppdatert ukentlig i løpet av 2018. www.biodynamisk.no

Aktiviteten på facebook og sosiale medier har vært sterk i 2018.

Vi er også synlige på Instagram under [@biodynamiskforeningnorge](https://www.instagram.com/biodynamiskforeningnorge).

Twitter er lite brukt, men hvert nyhetsbrev legges ut på twittersiden vår.

Alm Østre

Gården Alm Østre har en lang historie. I 1967 tok den unge Trygve Sund over gården fra sin onkel. Et par år senere, sammen med...

Almgården (Solborg Camphill)

Almgården hører til Solborg Camphill, den har beliggenhet en time nord for Oslo på Jevnaker.

Aukrust gard og Urteri

Solvendt under Lomseggen finn du garden Nordgard Aukrust med solbrune tømmerhus.

Åpen økologisk gård - samarbeidsprosjekt med Økologisk Norge

Åpen økologisk gård har vært arrangert siden 2011. I 2018 var det ny rekord igjen, med hele 12 biodynamiske gårder som ble med på Åpen økologisk gård av totalt 30 gjennomførte arrangement.

De biodynamiske gårdene som arrangerte var Vallersund, Skarrbo, Frilund, Sørgard'n, Solborg Camphill, Alm Østre, Fokhol gård, Lofoten Gardsysteri, Øverland Andelslandbruk, Helgeseter, Ruud og Uksum Gard. Vellykkede arrangement skapte stor glede og engasjement.

Fordypningsseminaret på Fokhol

Fordypningsseminaret er et åpent studiearbeid rundt årstemaet i det biodynamiske arbeidet. Initiativtaker til fordypningsseminarene var Ingemar Johansson. Hans ønske var at

dette skulle være et fritt studiearbeid for styremedlemmer og medlemmer i Biodynamisk Forening og for alle andre interesserte. For Ingemar var det viktig at det var to samlinger hvert år, ett på høsten og ett i januar. Den første samlingen ble holdt på Fokhol Gård 22.-23. januar 1999. I den første forberedende kretsen ble Trygve Sund, Maria Bjune og Inger Ivarrud valgt. Etter en famlende start med en omflakkende tilværelse og forskjellige tema til diskusjon, ble det enighet om å følge «Årstema» som hvert år foreslås fra Landbruksseksjonen ved Goetheanum i Dornach. Dette tema leder fram mot det internasjonale landbruksstevnet, Tagung, i Goetheanum i begynnelsen av februar hvert år. Sammen med årstemaet står lesning og samtale rundt ett av «Mikaelsbrevene» sentralt. («Antroposofiske ledesetninger» Rudolf Steiner). Så langt, er Fokhol gård valgt som fast møtested for fordypningsseminarene. Det avholdes, som regel, et møte i november og et i januar fra fredag kl. 15 til lørdag kl. 15. Det er mellom 8-15 deltagere. Det annonseres på BDF sin hjemmeside og det sendes ut e-post med program til nye og tidligere deltakere. Den forberedende kretsen pr. i dag består av Ellen S. Gabriel og Inger Ivarrud.

Samarbeidspartnere

Foreningens samarbeidspartnere er Staten v/ Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet, Landbruksseksjonen ved Goetheanum, Gartneriet på Bygdø Kongsgård, Debio og DebioInfo, Matmerk, Økologisk Norge, Antroposofisk Selskap, Camphill Landsbystiftelse, Eckbos Legat, Dialogos, Solhatt m.fl.

Foreningen har også hatt nytte og glede av samarbeidet med Økologiske foregangsfylker, Norsk Landbruksrådgivning, NORSØK, NOFIMA og andre virksomheter i NØK-samarbeidet, samt Norges Bondelag og Norsk Bonde – og småbrukarlag. Bondens marked har vært en hyggelig samarbeidspartner ute på gater og torg, og for bøndene vårt har også kooperativene vært viktige samarbeidspartnere.

Høydepunkter året 2018

JANUAR

Landbrukskurset er utgitt på nytt på norsk, Antropos Forlag

26.-27. Fordypningsseminar Fokhol

28. "Biodynamisk landbruk. Mat for framtida?" Finn Dale Iversen har foredrag på Hellviktangen Kulturhus.

Kl 15.00 - 100,- kr på Hellviktangen kulturhus
«Biodynamisk! Mat for framtida?» Demeter. Kan det si oss noe?
Foredrag med Finn Dale Iversen. Han er bonden på Bergsmyrene gård på Hurum.
Leverandør til Maaemo restaurant i Oslo og veileder i omlegging til biodynamisk landbruk.

Den biologisk-dynamiske driftsmetoden er i dag et resultat av et årelangt og omfattende forsøks- og forskningsarbeid samt praktiske erfaringer. I rundt 60 land dyrkes det biologisk-dynamisk og det er 1.530.205 dekar Demeter-sertifisert i verden.

Den økologiske driftsretningen biologisk-dynamisk landbruk er utviklet med utgangspunkt i Rudolf Steiners antroposofi. Landbruksmetoden er praktisert i Norge fra først på 1930-tallet. For godkjenning av biologisk-dynamisk landbruksdrift må alle minstekrav for økologisk produksjon være oppfylt, i tillegg til egne krav. Demeter-merket har vært registrert i Norge siden 1951.

<http://www.biodynamisk.no/demeter/>
Inngang 100 kr. eller frivillig bidrag.
Arr: Forùm Hellviktangen/ Landro Hagelag.

31. Markus Koot holder ystekurs på den lokale kolonialen i Oslo, Mølleren Sylvia

FEBRUAR

10. Bakekurs med gamle kornsorter hos Kristin og Johan Swärd, Vestre Aschim

MARS

8. Fruktdyrkingskurs med Verner Andersen

9. Beskjæring og betraktning på Gartneriet, Urs

18. Ystekurs Skarrbo Gård

18. Foredrag om biodynamisk landbruk Dag Blakkisrud i Kristensamfunnet i Oslo

23. Beskjæring og revitalisering Oslo Hospital

APRIL

4. Såkalenderkurs på Gartneriet – Bygdø Kongsgård med Ellen Spørck Gabriel

7. Årsmøte i BdF i Oslo

14. Beskjæring og betraktning på Alm Østre

20.-22. Hagemessen på Lillestrøm sammen med Agrossist

23. Ny avtale med Debio signeres på Bjørkelangen

Fra Såkalenderkurs med Ellen Spørck Gabriel

MAI

6. Kuslipp Bygdø Kongsgård

23. Nettverksmøte og stiftelsen av Demeterforbundet, Klaus Loehr-Petersen fra DK på besøk

JUNI

15.-20. Kaarina Borud og Pierre Sachot representerer BDF og RVUD på Demeter International møter i Sveits.

AUGUST

- 25. Åpen økologisk gård Frilund
- 25. Åpen økologisk gård Solborg
- 26. Åpen økologisk gård Alm Østre

SEPTEMBER

- 1. Åpen økologisk gård Sørgard'n
- 1.-2. Fagdager på Skjølberg Søndre og Fannremsgården

- 8. Åpen økologisk gård Uksum + Kulturgården Rud
- 11. Den virkelige prisen, seminar med Norsk Landbrukssamvirke. Ragnhild Nilsen og Volkert Engelsman
- 15.-16. Preparatdagene med Vincent Masson, Solborg Landsby

- 9.-11 Deltagelse på AC workshop på Dottenfelder Hof. (Regelverksutvalget for Demeter)
22. Åpen økologisk gård Fokhol
23. Åpen økologisk gård Øverland Andelslandbruk
26. Åpen økologisk gård Helgeseter
29. Åpen økologisk gård Skarrbo
29. Åpen økologisk gård Vallersund
ØKOUKA 21.-30. september 25. Biodynamisk landbruk: kosmos og kuhorn. Hvorfor det?
Steineruka 22.-30.september
22. Marked i Oscarsgt. og Josefinesgt.
22. Foredrag: Biodynamisk bonde Urs Gamper, BINGN – Christian Høie

OKTOBER

29. Spirende og spisende – Inspirasjonsdag om urbant og bynært landbruk, i samarbeid med Norges Bondelag, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, DebioInfo/Matvalget, Matprisen

NOVEMBER

14. Seminar GMO-fri mat og fôr på Litteraturhuset: Genmodifisert mat – hva slags merking ønsker vi?
16.-18. Nordisk biodynamisk Forum, DK
19. Matprisen på Vippa

DESEMBER

- Spesialnummeret av HERBA: Bondens gull – Kjærlighet til jorda utgis
10. BdF bursdag

Styrets underskrifter

Hurum 8.3.2019

Elizabeth Wirsching (leder)

Odd Jarle Stener Olsen (nestleder)

Finn Dale Iversen

Mathias Lehrmann

Kurt Oppdøl